

Tadeusz Aleksandrowicz

"Nosce te ipsum" : w 40-lecie pracy dydaktycznej i naukowej Profesora Józefa Sieronia

Scripta Classica 7, 9-13

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Tadeusz Aleksandrowicz

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Nosce te ipsum
W 40-lecie pracy dydaktycznej i naukowej
Profesora Józefa Sieronía

Abstract: Department of Classics at the University of Silesia in Katowice was formed in 1991. The founder and the first head of the Department was Professor Stefan Zabłocki — a specialist in Neo-Latin, who entrusted the task of creating the foundations of Hellenic studies to Professor Józef Sieroń — classical philologist and philosopher, who was formerly affiliated with the Medical University of Silesia in Katowice. 2010 is the year of 40th Jubilee of Professor Józef Sieroń's work as a teacher and as a scholar.

Key words: University of Silesia in Katowice, Department of Classics, Jubilee of Professor Józef Sieroń

Filologia klasyczna zajmuje szczególne miejsce wśród nauk o kulturze antycznej. Będąc dyscypliną autonomiczną, stanowi zarazem narzędzie do badań z zakresu archeologii śródziemnomorskiej, historii starożytnej czy prawa rzymskiego. Znaczenie filologii klasycznej jest także oczywiste w odniesieniu do wielu innych nauk, których początki sięgają czasów antycznych. W dziedzinie nauk humanistycznych w sposób bodaj najbardziej oczywisty dotyczy to filozofii. Interdyscyplinarność jest więc cechą wspólną wszystkich nauk o kulturze antycznej, które się wzajemnie przenikają i dopełniają. Z faktów tych wynika specyficzny model formacji naukowo-badawczej specjalistów, podejmujących studia z zakresu różnych nauk o kulturze antycznej.

Droga naukowa Profesora Józefa Sieronía jest przykładem potwierdzającym potrzebę interdyscyplinarnych studiów nad antykiem. Najpierw studiował filo-

logię klasyczną na Uniwersytecie Jagiellońskim, którą skończył w 1966 roku, uzyskując tytuł magistra, przedstawivszy pracę magisterską pt. *Ludzie pracy u Platona*, napisaną pod kierunkiem profesora Władysława Madydy. Następnie rozwinął filologiczno-filozoficzne zainteresowania, podejmując studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego, które zwięńczył drugim magisterium w roku 1969, napisawszy pod kierunkiem Profesora Jana Legowicza pracę magisterską pt. *Ontologiczne uzasadnienie wolności u Epikura*. Solidnym przygotowaniem do obu kierunków studiów były wcześniejsze studia w Instytucie Teologicznym w Tarnowie w latach 1956—1960.

W roku 1970 magister Józef Sieroń przybył na Śląsk z Małopolski, gdzie urodził się 25 kwietnia 1938 roku w Lubaszcu. Jego droga na Śląsk wiodła więc z rodzinnej ziemi tarnowskiej przez Kraków i Warszawę. Właśnie tutaj, czterdzieści lat temu, rozpoczął pracę dydaktyczną w Zakładzie Nauk Społecznych ówczesnej Śląskiej Akademii Medycznej na stanowisku najpierw wykładowcy, a od roku 1974 na stanowisku starszego wykładowcy. W latach 1977—1979 pracował w Zakładzie Etyki Instytutu Historii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, po czym został przeniesiony do pracy w Instytucie Nauk Społecznych Śląskiej Akademii Medycznej, gdzie wykładał filozofię do roku 1990. W tym czasie doktoryzował się na Uniwersytecie Jagiellońskim, uzyskując w 1987 roku stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie filologii klasycznej, po obronie rozprawy pt. *Inspiracje filozoficzne w twórczości Wergiliusza*, napisanej pod kierunkiem Profesora Józefa Korpantego, która kilka lat później ukazała się w postaci książkowej¹.

W roku 1990 podjęte zostały inicjatywy związane z utworzeniem w Uniwersytecie Śląskim Katedry Filologii Klasycznej, co formalnie stało się w roku następnym². Założycielem i pierwszym kierownikiem Katedry był Profesor Stefan Zabłocki — znakomity neolatynista³, który w roku 1991 powierzył zorganizowanie od podstaw hellenistyki doktorowi Józefowi Sieronowi. W roku następnym jednolite magisterskie studia filologii klasycznej rozpoczęli pierwsi studenci, którzy pod jego kierunkiem poznawali język i literaturę grecką, filozofię starożytną i epok późniejszych, a potem kilkoro z nich napisało prace magisterskie, a jedna z absolwentek — magister Agata Bogdańska-Ciempiel ma otwarty przewód doktorski z zakresu hellenistyki. Profesor Sieroń wyróżnia się w działalności dydaktycznej nadzwyczajną rzetelnością i sumiennnością, a także rzadko już dziś spotykaną akrybią, które to cechy stara się zaszcześcić również studentom i współpracownikom. Jest wymagającym nauczycielem akademickim, który jednak potrafi mieć prawdziwie filozoficzny dystans do słabości i niedociągnięć

¹ Por. J. Sieroń: *Inspiracje filozoficzne w twórczości Wergiliusza*. Katowice 1994.

² Por. T. Aleksandrowicz: “Quinze années des études classiques à l’Université de Silésie à Katowice”. W: *Scripta Classica*. Vol. 5. Red. T. Aleksandrowicz. Katowice 2008, s. 9—11.

³ Por. Idem: “Professor Stefan Zabłocki (1932—2001) — the Founder and the First Head of the Department of Classics at the University of Silesia in Katowice”. W: *Scripta Classica*. Vol. 2. Red. T. Sapota. Katowice 2005, s. 106—110.

studentów, ze zrozumieniem odnosząc się do ich problemów i trudnych sytuacji życiowych. W sprawach merytorycznych nie zwykł jednak być pobłażliwy, czego dowodzą recenzje jego autorstwa, zarówno niepublikowane oceny prac magisterskich i rozpraw doktorskich, jak i publikowane recenzje ważnych wydawnictw naukowych⁴. Z pracą dydaktyczną związane są także pierwsze publikacje Józefa Sieronia — *Przewodnik metodyczny do zajęć z filozofii dla studentów medycyny, stomatologii i farmacji* oraz *Wprowadzenie do zagadnień logiki*⁵.

Działalność dydaktyczna jest prawdziwą pasją Profesora Sieronia, którą łączy z pracą naukową szczególnie owocnie od chwili przejścia do Katedry Filologii Klasycznej. Jego dorobek naukowy godzien jest tym większej uwagi, że systematyczne badania interdyscyplinarne nad literaturą i filozofią starożytną mógł podjąć stosunkowo późno. W ciągu ostatnich kilkunastu lat opublikował cztery monografie, najpierw wspomniane już *Inspiracje filozoficzne w twórczości Wergiliusza*, a następnie rozprawę pt. *Status jednostki i państwa w greckiej półkuli w świetle filozofii Sokratesa, Platona i Arystotelesa*⁶, która stała się podstawą uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa klasycznego na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w 2004 roku. W dwa lata po rozprawie habilitacyjnej opublikował monografię pt. *Pojęcie szczęścia i przyjaźni w literaturze i filozofii starożytnej*⁷, która stała się podstawą otrzymania stanowiska profesora nadzwyczajnego Uniwersytetu Śląskiego w 2005 roku. Po dwóch kolejnych latach ukazała się jego monografia pt. *Problem cierpienia w literaturze i filozofii starożytnej Grecji*⁸.

Książki te ukazują główne kierunki poszukiwań badawczych Józefa Sieronia. Pokazał więc wpływ filozofii greckiej na twórczość Wergiliusza, podkreślając, że rzymski poeta nie opowiedział się bez zastrzeżeń za żadnym ze znanych mu kierunków ówczesnej filozofii, chociaż korzystał z inspiracji filozoficznych wielu myślicieli, najpierw Epikura, potem zbliżył się do stoików, pitagorejczyków i Platona, ale na każdym z tych etapów zachował niezależność twórczą.

Niezależność Wergiliusza koresponduje ze szczególną wrażliwością Profesora Sieronia na ideę wolności, która bodaj najpełniej realizowała się w indywiduali-

⁴ Por. J. Sieroń: [Rec.]: Lizjasz: *Mowy*. Przełożył, opracował i wstępem poprzedził R. Turasiewicz. Kraków 1998. *Pallas Silesia* 1998, T. 2, s. 115—119; J. Sieroń: [Rec.]: Ö. Larsen: *Ethik und Demokratie. Die Entstehung des ethischen Denkens im demokratischen Stadstaat Athen*. Aus dem Dänischen von M. Wesemann. Berlin—Hamburg 1990. *Pallas Silesia* 1999, T. 3, s. 157—162.

⁵ Por. J. Sieroń: *Przewodnik metodyczny do zajęć z filozofii dla studentów medycyny, stomatologii i farmacji*. Katowice 1973; Idem: "Wprowadzenie do zagadnień logiki". W: *Materiały pomocnicze dla uczestników Kursu Pedagogicznego Asystentów Śląskiej Akademii Medycznej*. Katowice 1973, s. 91—131.

⁶ Por. Idem: *Status jednostki i państwa w greckiej półkuli w świetle filozofii Sokratesa, Platona i Arystotelesa*. Katowice 2003.

⁷ Por. Idem: *Pojęcie szczęścia i przyjaźni w literaturze i filozofii starożytnej*. Katowice 2005.

⁸ Por. Idem: *Problem cierpienia w literaturze i filozofii starożytnej Grecji. Zagadnienia wybrane*. Katowice 2007.

zmie starożytnych Greków. Ukazany obraz jednostki i państwa oraz wzajemnych między nimi relacji w świetle filozofii Sokratesa, Platona i Arystotelesa konkluduje stwierdzeniem ostatniego z tej trójki, który w *Etyce eudemejskiej* napisał, że dla człowieka najprzyjemniejszą rzeczą jest drugi człowiek.

Niezależność, wolność i indywidualizm skłoniły następnie Józefa Sieronia do refleksji nad pojęciem szczęścia i przyjaźni w literaturze i filozofii starożytnej. W pracy poświęconej temu zagadnieniu podkreślił, że cechą charakterystyczną starożytnych teorii przyjaźni jest przekonanie, iż związki przyjaźni posiadają większą wartość niż łączące ludzi więzy miłości.

Swoistą tetralogię Józefa Sieronia zamyka studium nad wybranymi problemami cierpienia w literaturze i filozofii starożytnej Grecji. Analizując pod tym kątem teksty najpierw wielkich tragików, a potem dziejopisarzy i filozofów, dochodzi do przekonania, że odpowiedź na pytanie o sens cierpienia znaleźć można dopiero w księgach *Nowego Testamentu*. Książka ta najpełniej odzwierciedla główne obszary jego poszukiwań badawczych, obejmując literaturę antyczną, filozofię starożytną i teologię chrześcijańską.

Kilkanaście szczegółowych zagadnień z zakresu filologii klasycznej i filozofii starożytnej przedstawił Józef Sieroń w cyklach artykułów, opublikowanych w kwartalnikach *Meander*⁹ i *Nowy Filomata*¹⁰, w katowickich periodykach *Scripta Classica*¹¹, *Pallas Silesia*¹² i *Civitas Mentis*¹³, a także w *Pracach Komisji Filologii Klasycznej PAU*¹⁴ oraz w pracach zbiorowych¹⁵.

⁹ Idem: "Problem wolności w filozofii Epikura". *Meander* 1983, T. 38, s. 187—197; Idem: "Wergiliański ideał człowieka i jego stosunek do przyrody". *Meander* 1985, T. 40, s. 29—39; Idem: "Rozwój zainteresowań i poglądów filozoficznych Wergiliusza". *Meander* 1986, T. 41, s. 427—442; Idem: "Obraz myśli filozoficznej Wergiliusza". *Meander* 1988, T. 43, s. 307—329; Idem: "Człowiek jako jednostka w świetle dialogów filozoficznych Platona". *Meander* 2002, T. 57, s. 255—274.

¹⁰ Idem: "Ideowe i polityczne wątki poglądów Tukidydesa". *Nowy Filomata* 2004, T. 8, s. 3—18; Idem: "Problem cierpienia w świetle tragedii Eurypidesa". *Nowy Filomata* 2005, T. 9, s. 243—261; Idem: "Pojęcie cierpienia w *Dziejach Herodota*". *Nowy Filomata* 2006, T. 10, s. 163—178; Idem: "Rola namietności w życiu człowieka w świetle pism etycznych Arystotelesa". *Nowy Filomata* 2008, T. 12, s. 129—137.

¹¹ Idem: "Pojęcie szczęścia i przyjaźni w filozofii Arystotelesa". W: *Scripta Classica*. Vol. 1. Red. M. Bednarski, T. Sapota. Katowice 2004, s. 30—42.

¹² J. Sieroń: "Sokrates mniej znany". *Pallas Silesia* 1999, T. 3, s. 15—27.

¹³ Idem: "Postać obywatela w greckiej polis w świetle *Polityki* Arystotelesa". W: *Civitas Mentis*. T. 1. Red. T. Sławek, Z. Kadłubek. Katowice 2005, s. 17—41.

¹⁴ J. Sieroń: "Zasada środka w etyce Arystotelesa". W: *Prace Komisji Filologii Klasycznej PAU*. T. 27. Red. R. Turasiewicz. Kraków 1998, s. 145—159.

¹⁵ J. Sieroń: "Początki żeglugi starożytnych na Morzu Śródziemnym". W: *Morze w kulturze starożytnych Greków i Rzymian*. Red. J. Rostropowicz. Opole 1995, s. 25—35; J. Sieroń: "Inspiracje filozoficzne w *Georgikach* Wergiliusza". W: *Studia nad kulturą antyczną*. T. 1. Red. J. Rostropowicz. Opole 1997, s. 69—83; J. Sieroń: "Koncepcja wychowania w teorii politycznej Platona". W: *Studia nad kulturą antyczną*. T. 2. Red. J. Rostropowicz. Opole 2002, s. 29—57.

Profesor Józef Sieroń jest osobą niezwykle skromną i prawą, postępującą w rygorystycznej zgodzie z wyznawanym przez siebie systemem wartości. W kwestiach istotnych jest bezkompromisowy, a w sprawach mniej ważnych — wyrozumiały. Nie tylko nie zabiega, ale wręcz stroni od stanowisk, funkcji i innych honorów. Nie przepada za wyjazdami na konferencje i różne zebrania, jakby wciąż był urzeczony epikurejską maksymą — żyj w ukryciu (λάθε βιώσας).

Od dwóch lat Józef Sieroń jest emerytowanym profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, ale łacińskie słowo *emeritus* ma w tym przypadku również znaczenie wartościujące. Nasz Jubilat dowiódł swymi dociekaniami badawczymi i pracą dydaktyczną oraz swoją drogą życiową, że poznanie samego siebie było nie tylko dążeniem Greków (γνώθι σεαυτόν) oraz ich rzymskich naśladowców (*nosce te ipsum*), ale stało się myślą przewodnią, towarzyszącą również jemu samemu. *Plurimos annos, carissime Josephe.*